

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА”

Кафедра цивільного і трудового права

Юридична відповідальність як специфічний стан екологічних правовідносин

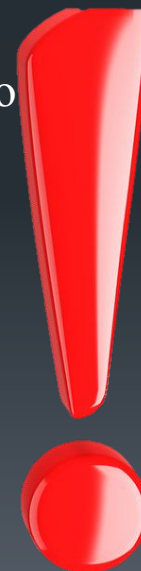
Виконала:
студентка 3 курсу, 4 групи
юридичного інституту
денної форми навчання
Швець К.С.

Перевірила:
Богданець А.В.

Київ 2017

ПЛАН

1. ВСТУП
2. Поняття та загальна характеристика юридичної відповідальності за екологічні правопорушення;
3. Поняття і склад екологічного правопорушення;
4. Види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення:
 - 4.1. Кримінальна відповідальність за екологічні злочини;
 - 4.2. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення;
 - 4.3. Дисциплінарна відповідальність в екологічній сфері;
 - 4.4. Цивільно-правова відповідальність за порушення екологічного законодавства.
5. ВИСНОВКИ
6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність
дослідження

Поняття відповідальності як правового інституту можна розглядати виключно в безпосередньому зв'язку з поняттям галузі права. Питання юридичної відповідальності в галузі екології має важливе значення. Вона визначає наслідки неправомірної поведінки правопорушника, яка порушує законні права та інтереси інших осіб. Її застосування є одним із способів захисту прав і інтересів суб'єктів. Важливою особливістю цього способу є застосування міри відповідальності за допомогою державного, в тому числі судового примусу.

**Мета
дослідження**

Дослідити сутність юридичної
відповідальності як специфічного
стану екологічних правовідносин.

**Об'єкт
дослідження**

Юридична відповідальність як
специфічний стан екологічних
правовідносин.

Поняття та загальна характеристика юридичної відповідальності за екологічні правопорушення

Забруднення навколишнього природного середовища, нераціональне використання природних ресурсів є наслідками порушення норм екологічного законодавства. Екологічний правопорядок не може існувати без налагодженої системи юридичної відповідальності.

Юридична відповідальність за порушення норм екологічного законодавства — це державно-примусове застосування до правопорушника заходів покарання.

Юридична відповідальність у сфері екології – це комплексний інститут екологічного права, за допомогою якого в рамках охоронних правовідносин шляхом застосування засобів державно-правового примусу забезпечується виконання вимог екологічного законодавства щодо використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки.

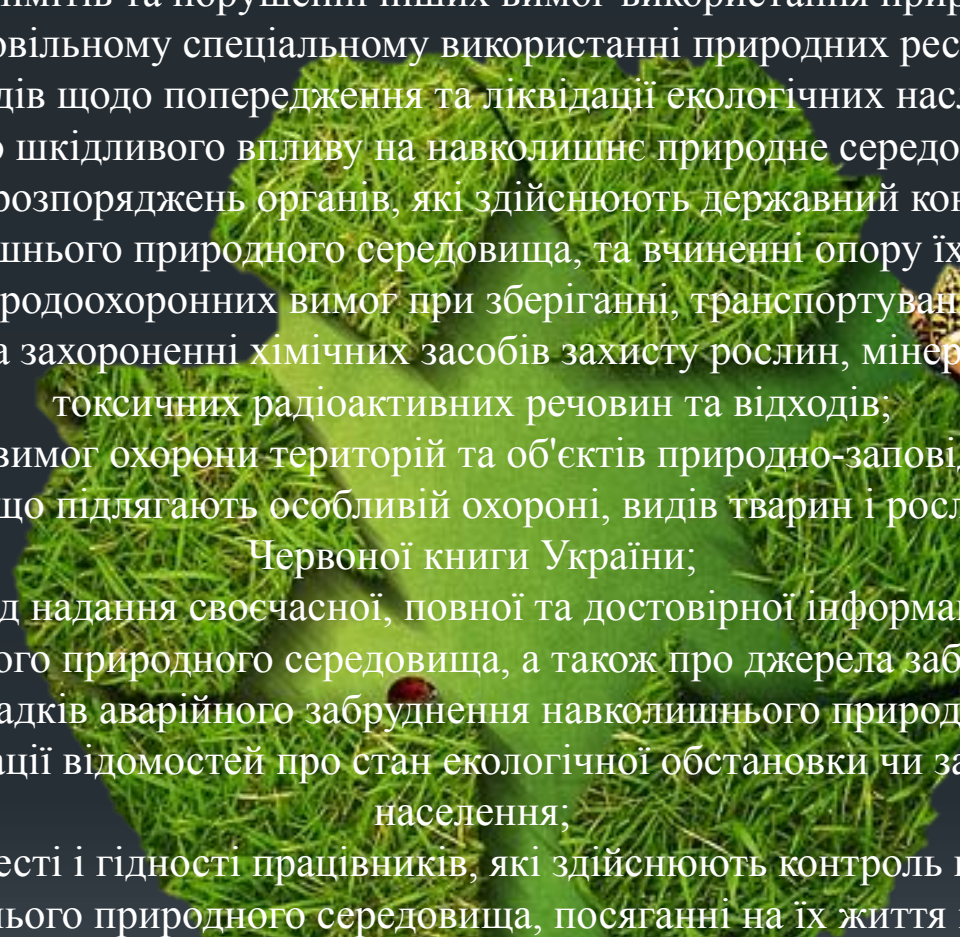
Підставою юридичної відповідальності в галузі екології є екологічне правопорушення.

Порушення законодавства України про охорону навколишнього природного середовища тягне за собою встановлену Законом та іншим законодавством України дисциплінарну, адміністративну, цивільну і кримінальну відповідальність.

Відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища несуть особи, винні у:

- а) порушенні прав громадян на екологічно безпечне навколишнє природне середовище;
- б) порушенні норм екологічної безпеки;
- в) порушенні вимог законодавства України при проведенні екологічної експертизи, в тому числі поданні завідомо неправдивого експертного висновку;
- г) невиконанні вимог державної екологічної експертизи;
- д) фінансуванні і впровадженні у виробництво нових технологій і устаткування без позитивного висновку державної екологічної експертизи;
- е) порушенні екологічних вимог при проектуванні, розміщенні, будівництві, реконструкції, введенні в дію, експлуатації та ліквідації підприємств, споруд, пересувних засобів та інших об'єктів;
- є) допущенні наднормативних, аварійних і залпових викидів і скидів забруднюючих речовин та інших шкідливих впливів на навколишнє природне середовище;

-
-
- ж) перевищенні лімітів та порушенні інших вимог використання природних ресурсів;
 - з) самовільному спеціальному використанні природних ресурсів;
 - і) невжитті заходів щодо попередження та ліквідації екологічних наслідків аварій та іншого шкідливого впливу на навколишнє природне середовище;
 - ї) невиконанні розпоряджень органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, та вчиненні опору їх представникам;
 - й) порушенні природоохоронних вимог при зберіганні, транспортуванні, використанні, знешкодженні та захороненні хімічних засобів захисту рослин, мінеральних добрив, токсичних радіоактивних речовин та відходів;
 - к) невиконанні вимог охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду та інших територій, що підлягають особливій охороні, видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України;
 - л) відмові від надання своєчасної, повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища, а також про джерела забруднення, у приховуванні випадків аварійного забруднення навколишнього природного середовища або фальсифікації відомостей про стан екологічної обстановки чи захворюваності населення;
 - м) приниженні честі і гідності працівників, які здійснюють контроль в галузі охорони навколишнього природного середовища, посяганні на їх життя і здоров'я;
 - н) порушенні природоохоронних вимог під час провадження діяльності, пов'язаної з поводженням з генетично модифікованими організмами.

Специфічні ознаки еколого-правової відповідальності:

всі правопорушення, за які вона застосовується,
виникають і стосуються сфери екології

екологічне правопорушення, як правило,
двооб'єктне

об'єктом посягання є об'єкт навколишнього природного
середовища, суто екологічний його елемент або складова

Юридична відповідальність виконує низку основних функцій:

компенсаційну

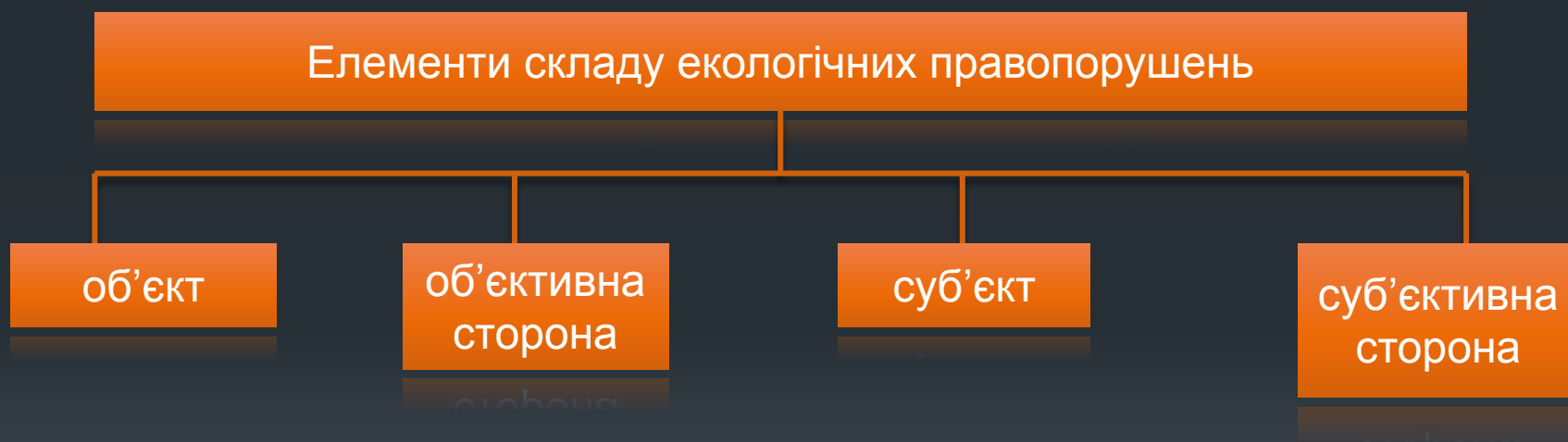
стимулювальну

превентивну

каральну

Поняття і склад екологічного правопорушення

Екологічне правопорушення – це винна протиправна дія або бездіяльність, яка порушує норми екологічного законодавства та наносить шкоду навколишньому природному середовищу і здоров'ю громадян.

Об'єкт екологічних правопорушень – це екологічні відносини, за посягання на які до правопорушників застосовуються заходи покарання.

Об'єктивною стороною екологічних правопорушень є зовнішній вияв суспільно небезпечного посягання на об'єкт (землю, води, надра, атмосферне повітря тощо), що перебуває під охороною еколого-правових норм. Вона включає в себе, насамперед, такі ознаки: саме протиправне діяння; шкідливі наслідки його скоєння; причинний зв'язок між протиправним діянням та шкідливими наслідками, що наступили; час, місце, умови, способи й знаряддя вчинення правопорушення.

Суб'єктами екологічних правопорушень можуть бути громадяни та юридичні особи. В деяких складах екологічних правопорушень передбачені спеціальні суб'єкти – посадові особи чи особи, які виконують управлінські функції.

Суб'єктивна сторона екологічних правопорушень включає в себе: вину, яка є її основною, обов'язковою ознакою; мотив та мету, які є її факультативними ознаками.

Види екологічних правопорушень

залежно від виду природного ресурсу

земельні

водні

лісові

гірничі

фауністичні

атмосферні

тощо

залежно від характеру нанесеної шкоди

забруднення навколишнього природного середовища та окремих природних ресурсів

псування та знищення природних ресурсів

виснаження природних ресурсів

нераціональне використання природних ресурсів

залежно від виду юридичної відповідальності

кримінальні

адміністративні

дисциплінарні

цивільно-правові

Види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення

Кримінальна відповідальність за екологічні злочини

Кримінальна відповідальність встановлена за найбільш соціально небезпечні діяння в галузі екології, які передбачені Кримінальним кодексом України.

Екологічні злочини — передбачені кримінальним законом суспільно небезпечні діяння, які посягають на навколишнє природне середовище чи його окремі сфери (повітря, землю, надра, води тощо)

У Кримінальному кодексі України екологічні злочини виділені в самостійну групу, якій присвячений окремий VIII розділ Особливої частини, що має назву «Злочини проти довкілля». Він вміщує у собі 19 складів екологічних злочинів (ст. 236-254).

Окрім того, екологічні злочини вміщуються в низці розділів Особливої частини Кримінального кодексу України: розділ IX – «Злочини проти громадської безпеки» (ст. 265-268), розділ X – «Злочини проти безпеки виробництва» (ст. 274), розділ XII – «Злочини проти громадського порядку та моральності» (ст. 299), розділ XX – «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» (ст. 441).

У вигляді покарання за екологічні злочини застосовується штраф, позбавлення права займатися певним видом діяльності чи займати відповідну посаду, виправні роботи, арешт, обмеження волі, позбавлення волі на визначений строк.

Кримінальні екологічні злочини

Розділ VIII Особливої частини Кримінального кодексу України:

- порушення правил екологічної безпеки (ст. 236);
- невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення (ст. 237);
- приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення (ст. 238);
- забруднення або псування земель (ст. 239);
- порушення правил охорони надр (ст. 240);
- забруднення атмосферного повітря (ст. 241);
- порушення правил охорони вод (ст. 242);
- забруднення моря (ст. 243);
- порушення законодавства про континентальний шельф України (ст. 244);
- знищення або пошкодження лісових масивів (ст. 245);

Розділ IX Особливої частини Кримінального кодексу України:

- незаконне поводження з радіоактивними матеріалами (ст. 265);
- погроза вчинити викрадання або використати радіоактивні матеріали (ст. 266);
- порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами (ст. 267);
- незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини (ст. 268)

Розділ X Особливої частини Кримінального кодексу України:

- порушення правил ядерної або радіаційної безпеки (ст. 274)

- незаконна порубка лісу (ст. 246);
- порушення законодавства про захист рослин (ст. 247);
- незаконне полювання (ст. 248);
- незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом (ст. 249);
- проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів (ст. 250);
- порушення ветеринарних правил (ст. 251);
- умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду (ст. 252);
- проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля (ст. 253);
- безгосподарське використання земель (ст. 254)

(ст. 254)

- безгосподарське використання земель

Розділ XII Особливої частини
Кримінального кодексу
України:

- жорстоке поводження з
тваринами (ст. 299)

зв'язаним (ст. 300)

Розділ XX Особливої частини
Кримінального кодексу
України:

- екоцид (ст. 441)

- екоцид (ст. 441)

Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення

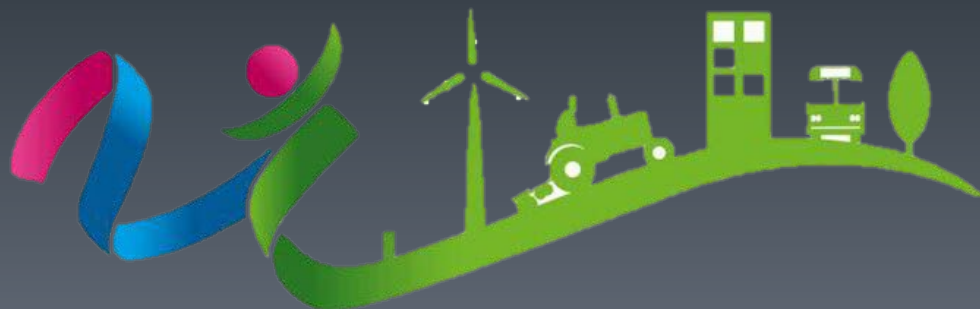
Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення – це вид юридичної відповідальності, яка настає внаслідок невиконання чи неналежного виконання особою норм адміністративного законодавства, що регламентують порядок використання природних ресурсів, охорону навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки громадян.

Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення передбачена у главі 7 «Адміністративні правопорушення в галузі охорони природи, використання природних ресурсів, охорони пам'яток історії та культури» Особливої частини КУпАП.

ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КУПАП

На підставі аналізу положень цієї глави можна здійснити класифікацію адміністративних екологічних правопорушень залежно від об'єкта посягання, а саме:

- I.** адміністративні земельні правопорушення: псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель (ст. 52); порушення правил використання земель (ст. 53), самовільне зайняття земельної ділянки (ст. 531); приховування або перекручування земельного кадастру (ст. 532); несвоєчасне повернення тимчасово займаних земель або не приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням (ст. 54) та інше;
- II.** адміністративні надрові правопорушення: порушення вимог щодо охорони надр (ст. 57); порушення правил і вимог проведення робіт по геологічному вивченню надр (ст. 58);
- III.** адміністративні водні правопорушення: порушення правил охорони водних ресурсів (ст. 59); порушення вимог щодо охорони територіальних і внутрішніх морських вод від забруднення і засмічення (ст. 591); порушення правил водокористування (ст. 60) тощо;

IV. адміністративні лісові та рослинні правопорушення : порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, заготівлі і вивезення деревини, заготівлі живиці (ст. 64); незаконна порубка, пошкодження та знищення лісових культур і молодняку (ст. 65); самовільне випалювання сухої рослинності або її залишків (ст. 771); порушення законодавства про захист рослин (ст. 831) та інше;

V. адміністративні атмосферні правопорушення: порушення порядку здійснення викиду забруднюючих речовин в атмосферу або вплив на неї фізичних та біологічних факторів (ст. 78); порушення порядку здійснення діяльності спрямованої на штучні зміни стану атмосфери і атмосферних явищ (ст. 781); недодержання вимог щодо охорони атмосферного повітря при введенні в експлуатацію і експлуатації підприємств і споруд (ст. 79) тощо;

VI. адміністративні фауністичні правопорушення: порушення правил використання об'єктів тваринного світу (ст. 85); виготовлення та збут заборонених знарядь добування об'єктів тваринного або рослинного світу (ст.851) та інше.

Адміністративні стягнення у галузі екології прийнято
поділяти на основні та додаткові

Види адміністративних стягнень
у галузі екології

ОСНОВНІ

штраф

попередження

позбавлення
спеціального права,
наданого громадя
нинові (права
полювання)

ДОДАТКОВІ

конфіскація
предмета, який
став знаряддям
вчинення або
безпосереднім об'
єктом
адміністративного
правопорушення

Цивільно-правова відповідальність за порушення екологічного законодавства

Суб'єктами цивільно-правової відповідальності в галузі екології можуть бути фізичні та юридичні особи. Для сфери екології характерна майнова та моральна шкода.

Відшкодування майнової шкоди в галузі екології – це вид недовірного зобов'язання, в силу якого майнова шкода, завдана майну особи (виснаження, забруднення чи знищення природних ресурсів тощо) порушенням норм екологічного законодавств, відшкодовується винною особою, яка її спричинила своїми неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю.

Відшкодування моральної шкоди у галузі екології завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'ю або смертю фізичної особи здійснюється винною особою, що порушила норми екологічного законодавства.

Умови виникнення зобов'язань за завдання шкоди

наявність шкоди

протиправна поведінка особи, яка завдала шкоду

причинний зв'язок протиправної поведінки і шкоди, що настала

вина особи, яка завдала шкоду

На підставі ч. 4 ст. 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані відшкодовувати шкоду, заподіяну ними внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, в порядку та розмірах, встановлених законодавством України.

Дисциплінарна відповідальність в екологічній сфері

Дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення застосовується у разі вчинення посадовими особами дисциплінарних проступків, тобто у випадку невиконання чи неналежного виконання ними своїх трудових та професійних обов'язків, що безпосередньо пов'язані зі сферою екології.

Суб'єктами дисциплінарної відповідальності можуть бути працівники, посадові особи, керівники підприємств і організацій, які відповідають за стан довкілля.

Особливістю дисциплінарної відповідальності є те, між правопорушником та органом (посадовою особою), яка накладає стягнення діють службові відносини.

За порушення трудової дисципліни до працівника застосовується догана або звільнення з посади.

Обов'язкові умови порядку застосування дисциплінарного стягнення в галузі екології

виявлення дисциплінарного проступку

отримання від порушника письмового пояснення

додержання строків накладення дисциплінарного стягнення

видання власником наказу чи розпорядження про застосування дисциплінарного стягнення

доведення наказу (розпорядження) під розписку до відома працівника

ВИСНОВКИ

Отже, відповідальність в екологічному праві є важливим складовим елементом правового забезпечення раціонального природокористування, відновлення екологічних об'єктів і охорони довкілля, яка, в свою чергу, має на меті покарання винних, припинення і попередження порушень законодавства у галузі природокористування та охорони навколишнього природного середовища, а також поновлення порушених прав власників природних ресурсів і природокористувачів тощо. Юридична відповідальність за порушення норм екологічного законодавства – це державно-примусове застосування до правопорушника заходів покарання.

Законодавство України встановлює дисциплінарну, адміністративну, цивільну та кримінальну відповідальність за порушення екологічного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356;
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131;
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122;
4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971;
5. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст.546;
6. А. П. Гетьман, М. В. Шульга Екологічне право України: Підручник Харків Право 2005;
7. І.Б. Мачуська Екологічне право : навчальний посібник. - К. : КНЕУ, 2009. - 301 с.;
8. К. А. Рябець Екологічне право: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 438 с.;
9. С. В. Матчук, Т. В. Кріпостна Адміністративно-правова відповідальність за екологічні правопорушення,- ЮРИДИЧНА НАУКА № 7/2015, 2015;
10. Ю. В. Корнєєв, М. В. Садовський Юридична відповідальність за екологічні правопорушення. - Юридичний вісник 1 (34) 2015.